

Geleit-Schein-nal láttassék el az Osztrák Biztos által, mely az Amnistiát 's szolgálattoli mentességet constatirozza. Utasítás Bourque-ney urnak ezt Zürichben keresztül vinni.

3. Engedelem, hogy ügynökünk lehessen Zürichben Bourque-ney urat a légió ügyéről felvilágosítandó.

4. Kérdés tiszteink léphetnek-e rangjok megtartásával francia szolgálatba?

5. Száz ezer frank adatván rendelkezésünkre tiszt urak kárta-lanitása végett, azt fel 's kiosztottuk. Könyveink készen 's rendben megtekintésére. Azóta több complicatiok jöttek közbe. — Érkeztek tisztek, kik hamarébb indultak mint a békét tudhatták, 's most inségben vannak. — Keleti missióinkban nem contramandálhatott költségek jöttek közbe. Némelly bajtársaink sulyos viszonyoknál fogva az amnistiában nem bizhatnak 's haza nem mehetnek, sorsuk megalapítása külföldön segílyt igényel. — Némellyek a hosszú vá-rakozás nyugtalanságában Americába menni határozták magukat 's ingyen át szállítást kérnek. — Tehát a 2.-ik pontbani Császári biztosnak adassék felhatalmazás és mód, úgy ezen pontokat, mint minden egyéb a legio ügyével kapcsolatos tárgyat úgy elintézni, hogy a dolog berekesztése elégedést, bizalmat és hálát hagyjon hátra, mely a nemzet érzelmére is kiterjedend. Sajnálom, hogy a fentemlített mulasztás a financiális segílyt iránt határozottan s szám szerint szöllanom nem...

(Vége hiányzik.)

83.

Asti, 1859 szeptember 12.

KISS MIKLÓS KOSSUTHNAK A MAGYAR LÉGIÓ FELOSZLÁSÁRÓL.

Sk. levél O. L., N. M. Kossuth-ir.

Mélyen tisztelt Kormányzó Úr,

Okvetien szükségem volt nőmmel találkozni, némely bajokat el kellett intéznem, mert négy holnapi távollétem alatt sok adta elől magát, melyre alá írásom és határozatom meg kívántatott. Szabadságot kértem tehát Klapka Tábornok úrtól hat napra, 's Zürich felé (egy kis varga betű) Lyonba mentem, hova nőm meg érkezvén, St. Angebül ott 48 órát töltöttem vele, 's September 4.-én ismét Astiba voltam. Zürichbe egy éjjelen át voltam, Nigrával beszéltem Telekit nem találván.

Kormányzó úrnak augusztus 21.-ikén Veveyben irt levelét Lyonban vettem, bocsánatot kérek, hogy eddig nem válaszoltam, de előbb itt körül akartam magam kissé nézni. Ihászhoz sept. 9.-én Párisban irt sorai Kormányzó úrnak tegnap előtt közöltettek velem. Az abban foglalt kimutatásnak feljelentését eddig nem teljesíthettem, ide, zárva azonban van szerencsém azt békülden. Egyéb-iránt ezen jegyzékst Klapkának már hetek előtt beadám, ki a szabad elszállításrul gondoskodott is, Jó lenne biz az, ha a 100 frank-

nál többet is kapnának, de ezt csak Kormányzó úr eszközölhetné ki a Császárnál. A kinn maradó őrmesterek 150, tizedes 120, közharcos 100 frankot kapnak. Ezen pénz a Comité pénztárából jó s dandáromnál összesen 4000 frankot alig halad meg.

Azon altisztekből lett tisztak, kik haza mennek, a kivetett 1000 helyett csak 600 fr. kapnak, nálam 2 ly tiszt van, az ekként fenn maradt 800 fr.-ot a haza menő altisztek közt s némely köz ember közt per 5, 10, 40 fr.-t nyugta mellett kiosztjuk. A 15 napi gratis zsold Alexandriában az első transportnak már ki is fizettetett, ugyan ott két pár fehér ruhát, köpönyeget, szóval egész ruházatot faszolt az első transport.

Igy áll tehát a légió materiális oldala, ez órában. A mi a morális részét illeti a légió állapotának, az szomorító kezdett lenni az utolsó időkben. Holnapok óta biztattuk őket; az Igazgatóság szívszakasztó bucsuszava már két holnap előtt megmondá, hogy háborúra, fegyveres erővel hazamenetelre ez uttal minden remény elveszett; a Piemónsi kormány minden zaklatásnak dacára ruházatot nem adott, csak szép szóval tartott bennünket, le szakadt embeinkről az ing, fáztak már nyári kabátban stb. —; levelek érkeztek a hazából, hogy már igen sok katona szabadsággal haza bocsájtattott, s még számtalan itt föl sem sorolható körülmények azon eredményt szülték, hogy egyszerre a honvágy megszállta a legénységet olly hatalmasan, hogy elkezdtek szökni. 160 szökött el az összes seregéből, mely számban 27 az én Dandáromat illeti; el volt tökélve a legénység, hogy egy szép reggel alaromat veretnek 's utnak indulnak. De azért ne gondolja ám, Kormányzó úr, hogy a tisztak iránt szeretettel, ragaszkodással nem volt a legénység, elég jele ennek az, hogy két holnapig jó fegyelemben a leg abnormisabb körülmények közt meg tudtuk őket tartani. S ez nem kis feladat volt, 's mit csak az képes meg ítélni, ki éjjel nappal a szegény rongyos, reménytelen sereg közt volt.

A szökevényeket a gendarmeria kötözve hozza vissza Austria határárul, minő szégyen az egész Nemzetre. Szóval a légiót tovább becsülettel együtt tartani lehetetlen volt s elhatároztuk közös akarrattal a dandárnokok és törzstisztek, hogy a felosztás órája eljött s Klapka eszközlésbe vette a felosztatást. Mihez neki tellyes joga volt, miután az Igazgatóság bucsuszavában reá ruházta a befejezés eszközlését a légió ügyében. Maga pedig együtt véve a vitéz sereg irányában állását mint Igazgatóság befejezettnak nyilvánította ugyan azon búcsú szavában. A tiszt kar nincs azon a véleményen, hogy nagyobb szerencsétlenség a hazára, ha a légió tagjai bésozotatnának Austria által (a mitől óvákodni fog a hatalom) mint az, ha disciplináris képtelenségét egy ly parányi kis magyar sereg külföldön kimutatná, magátul szétszökdelne s mint rabló vagy leg-alább is vagabund csordák összefogdotatnának, vagy nyomorult egyéniségeikkel ellepnék egész Európát 's a nagyra becsülés és sympathia helyett, melyet eddigi példás magaviselete által Európa előtt maguknak kivívták, megvetést és utálatot idéznének elől gyütt

ment vagabundságuk által; vagy pedig ha desperatiojukban seregestül áttörnének Austriába, meg mutatván a világnak, hogy szívesebben vannak Austria alatt mint a forradalmi vagy nemzeti magyar légió szolgálatában.

E fentebbi meggyőződésre a tisztí kar érett megfontolás és tapasztalás utján jutott, mert bizony tény, hogy jelenleg a legénység a legjobb impressióval hagyja el a légiót áldva s imádva Vezérét és tisztjeit, mert látta, tapasztalta, hogy ezek szüntelen velük voltak, nem hagyták el őket a mint a reménytelenség órája megkondult; mert látták, tapasztalták, hogy mindent elkövettek sorsuk enyhítésére, jövőjük biztosításáért 's ha e jövő biztos nem lessz és ők újra besoroztatnak, tudják, hogy nem a mi mulasztásunk az oka, hanem Austriának ismételi hitszegése leend. Mind meg annyi apostol a haza térő legénység, jól felvilágosítva, béoktatva otthoni kötelességeik iránt, mondandójuk iránt, a terjesztendők iránt. Szóval jelen dispositiójukban haza menetelük, habár a besorozás ellen biztosítva nincsenek is, valódi nyereség a szabadság ügyének. Míg ha tovább kin tartanánk őket csak egy hétig is! erőszakhoz kellene nyúlni, miként az Alexandriai zászlóalj már három hét óta a Citadelába tétetett által s úgy szólván mint foglyok őrizés alatt vannak embereink.

Az ./. ide mellékelte bizonyítványt azért küldöm,¹⁰⁷ hogy lássa Kormányzó úr annak szerkezetét és formáját.

Tegnap előtt indult az első transport mely áll mind az öt zászlóalj 1.-ső századaibul összesen 750 emberből, Alexandriában összpontosítatnak s onnéd másnap egy Szárd s egy Magyar százados kíséretében reggel 5-kor kellett volna tovább vasuttal Lonato vagy Desenzanoig, hol Moland tbk. a kellő rendelkezéseket a csapat elfogadására s Austria részéről pedig az átvételre meg tett s meg tétetett. Így kellett volna négy nap alatt az egész légiónak elszállíttatni, de Klapka felfüggeszté a szállítást két napra s csak holnap fog az első csapat Alexandriából tovább menni. A haza menni nem akarók, kiknek száma sokkal csekélyebb, hála Isten, mint gondoltuk volna, Alexandriába maradnak katonailag ellátva addig is míg elhelyezésükrül, elszállításükrül gondoskodva lesz, a kórházban lévők szinte oda szállíttatnak felgyógyulásükkor 's onnad tovább. Eberhard őrnagy ott marad a dolog vég befejezéséig.

Az egész legénység kimutatása, a mint K. úr levelében kívánja, már hetek előtt birtokomban van. — Vége időmnek. j— Mély tisztelettel, stb.

KISS MIKLÓS

En csak 20.-án hagyhatom el Astit 's 25.-én leszek St. Angeban.

¹⁰⁷ Igazolvány a légió katonái és altisztei részére.